

Sant Jaume de Frontanyà compleix 1100 anys

Una declaració de protecció, regal d'aniversari de Patrimoni Cultural

Sant Jaume de Frontanyà compleix anys! La consagració de l'església primitiva –i de fet la primera notícia pròpia de la existència d'aquest llogaret– és del 20 de juny de l'any 905. Per tant aquest 2005 és celebra el *mil centenari* –si m'ho permeten dir així– d'aquest indret singular del Berguedà, a la Catalunya Vella. El poble com a tal sorgeix al segle XVII a l'entorn de l'església romànica actual, que era un monestir, i de la que no es coneix la data de consagració, però sí que ja s'havia començat a construir en el 1066.

El Sant Jaume actual –església i poble– és una joia del nostre patrimoni cultural, històric i artístic, enclavat a més a més en un entorn, la serra del Catllaràs, d'un gran valor natural i paisatgístic. Pocs llocs de Catalunya s'han conservat tant bé en el decurs dels anys i dels segles. Segurament perquè va ser l'últim Ajuntament de Catalunya en ser connectat a la xarxa viària amb una carretera asfaltada. Era l'any 1978. La situació geogràfica, aquesta dificultat d'accés, la seva singularitat arquitectònica i el fet d'estar lluny –fins fa poc– de l'interès de les operacions urbanístiques depredadores, que han assolat lamentablement tants indrets de Catalunya, han fet que només s'hagin rehabilitat en els últims anys unes poques cases històriques del poble i per això Sant Jaume ha aconseguit preservar la seva fesomia històrica com pocs llocs de Catalunya. Podríem dir, sense exagerar massa, que pràcticament no ha canviat gaire des d'aquell llunyà segle disset. “És un poble que havent nascut, no ha crescut” diu F. Martínez Solsona en la seva monografia sobre Sant Jaume de Frontanyà publicada el 1967 per l'Editorial Montblanc, una obra exhaurida i que fins avui és la millor referència sobre les seves geografia i història.

Sant Jaume ha arribat fins els nostres dies tal com és també gràcies a la gent que als anys 60 el va salvar d'acabar desertitzat com d'altres pobles de muntanya, relançant el funcionament de les fondes, instal·lant-se a les masies

antigues o comprant les cases del poble. Tant com a mitjà de guanyar-se la vida o com a mitjà d'esbarjo, el fet és que la gent de Sant Jaume va saber mantenir-lo com un lloc autèntic, referència per a l'excursionisme català i que permetia l'accés a la natura per practicar activitats tradicionals com, per exemple, la caça, tant d'animals com de bolets. Alguns d'aquests santjaumesos es varen quedar a viure tot l'any i avui mantenen vives les fondes i el potencial turístic del poble, principal riquesa actual i de futur, que sens dubte es pot compaginar tant amb les activitats tradicionals d'agricultura, ramaderia i aprofitament forestal com amb la preservació dels valors naturals, culturals, històrics i arquitectònics.

Hem de pensar que aquesta important activitat lligada a l'excursionisme, ara reconvertida i ampliada a més a més al denominat turisme rural, ja està referenciada per Cèsar August Torras a la seva guia itinerari del Berguedà de 1905 on, entre altres coses, esmenta: “*Hostal de Can Marxandó. Molt recomanable. Netedat en els llits i en el servei. Molt bon tracte y preus arreglats. Lloquen també cavalleries per excursions*”. De fet l'existència d'aquesta fonda, que rep aquest nom perquè era la casa dels marxants del poble, ja està documentada des de l'any 1770. Com veiem les característiques turístiques i gastronòmiques de Sant Jaume tenen una llarga tradició, lligada sense cap dubte a l'atracció de la seva església romànica –la més gran del món rural català– i a l'entorn on està situada.

Avui en dia totes aquestes característiques tradicionals heretades de la seva història, unides a l'estat de conservació de l'església i del seu nucli urbà original s'han convertit precisament en el valor més rellevant pel present i pel futur de Sant Jaume de Frontanyà i de les persones que hi viuen i treballen en l'oferta turística (gastronomia, visites culturals, senderisme, caça, bolets, etc...), activitats agrícola i ramadera i de les poques altres persones que han escollit aquest poble per descansar de la feina diària. En-

cara que avui una part d'aquesta població flotant ja ha començat a treballar-hi també alguns dies laborables gràcies a les noves tecnologies de la comunicació.

I com no podia ser d'una altra manera, si hi ha un aniversari tan important, hi ha d'haver algun regal. Quin regal pot rebre un poble com Sant Jaume de Frontanyà quan compleix 1100 anys d'existència? El millor de tots: assegurar que el seu futur no quedi compromès pels abusius interessos urbanístics que han fet malbé una gran part de Catalunya. La Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya ha posat en marxa la delimitació d'un entorn de protecció de l'església de Sant Jaume que suposarà un control estricte de totes aquelles actuacions urbanístiques que es vulguin fer al nucli històric i rodalies, no només des del punt de vista de la política d'ordenació territorial sinó també de l'artístic, arquitectònic i cultural.

De fet, l'expedient es va iniciar al gener de 2001 amb l'anterior Govern de la Generalitat, quan la Penya Excursionista Guimerà –amb més de 75 anys d'existència i que té la seva seu social al propi poble de Sant Jaume des de fa més de 35 anys– ho va demanar a la Conselleria de Cultura. Un intent de construir un edifici d'apartaments al municipi contravenint la legalitat urbanística vigent de 1983 –planejament restrictiu, per cert molt ben fet pel primer govern Pujol– va fer que l'assemblea de la Penya Guimerà aprovés demanar la protecció del casc antic de Sant Jaume “amb la voluntat que futures possibles actuacions urbanístiques no siguin lesives per a la integritat del patrimoni i llegat cultural del poble que és precisament el seu valor principal i que hauria de convertir-se en un referent pel futur dels pobles de muntanya de Catalunya”. Altres veïns també es varen mobilitzar davant de l'evident intent de fer a Sant Jaume les barrabassades urbanístiques que s'han fet a pobles de la Cerdanya o del litoral català. El fet es que la Direcció Ge-

neral d'Urbanisme va donar la raó als veïns que consideraven que havia el perill de que s'obris la via d'una urbanització abusiva i aquells fets varen servir com a primera dosi de “vacuna” –aquesta de caire urbanístic, ja que va posar en alerta a Urbanisme de la Generalitat– per no anar més enllà, ara reafirmat per la Direcció General de Patrimoni Cultural.

Avui els voltors de la depredació urbanística, malauradament tan prolífics a casa nostra, segueixen planejant per damunt de Sant Jaume de Frontanyà –hi havia qui volia fer 11 cases adossades al costat de l'església!– però la declaració de delimitació de l'entorn que ara porta endavant la Conselleria de Cultura de la Generalitat serà sens dubte la segona dosi de la “vacuna” per aconseguir que el futur del municipi no estigui compromès pels interessos d'uns pocs per damunt de l'interès col·lectiu i nacional català.

Així ho fa pensar el preceptiu informe que el Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català va fer el proppassat 26 d'octubre i que es va aprovar per unanimitat: “Des del punt paisatgístic, la particularitat de Sant Jaume de Frontanyà rau en el fet mateix de la seva ubicació sobre un replà alçat respecte de la carretera a la Pobla de Lillet, enllaçant l'espai rural i els camps amb el petit nucli d'arquitectura tradicional. (...) La situació d'aquest monument és una fita que configura una imatge de gran interès en l'àmbit rural que li dona suport. La relació entre l'església i el marc físic on és situada ha establert un diàleg que dona una gran entitat arquitectònica, urbanística, paisatgística i ambiental a aquest indret. (...) La cota més elevada garanteix la protecció d'aquest monument i les visuals. (...) Per tot això està plenament justificada la delimitació de protecció”.

L'Institut d'Estudis Catalans també ha fet un informe en els mateixos termes a favor de la protecció de Sant Jaume –per cert signat per l'estimat professor Josep Laporte, president de la institució, en una de les seves últimes actuacions públiques abans de morir– i avui s'han anat afegint

Ampliem el nostre servei

luigi
FOTO

Carrer Major · Berga

Àrea Comercial del Canal · Berga

—ens consta— altres institucions, entitats i particulars com els Amics del Romànic, l'Àmbit de Recerques del Berguedà o l'Associació d'Arqueologia del Berguedà, entre d'altres.

Sant Jaume de Frontanyà els pot donar les gràcies a tots —sobretot a la Penya Guimerà, que va tenir la iniciativa—, perquè una part, petita físicament, però molt gran des del punt de vista del patrimoni català, estigui a partir d'ara molt més ben protegida.

L'únic aspecte pel qual no tenim resposta i que ens intriga, és saber perquè un lloc tan rellevant del nostre patrimoni cultural, que rebé la declaració de monument històric-artístic nacional el 3 de juny de 1931, sota el govern de la República, no ha merescut l'atenció d'una adequada i eficaç protecció del seu entorn fins l'any del seu 1100 aniversari, gairebé 75 anys després de la primera actuació preventiva i proteccionista.

Com dèiem al principi, Sant Jaume de Frontanyà està de festa! Pel seu 1100 aniversari i per l'actuació de la Direcció General del Patrimoni Cultural, que els que estimem Sant Jaume ens prenem com un autèntic regal. Hem de tenir en compte que aquest llogaret del Berguedà no és només dels seus habitants, sinó que pertany a tots els ca-

talans i es pot oferir com a referència per a tots els visitants d'arreu del món. Algun dia la Unesco s'hi fixarà...

L'Ajuntament ha preparat una sèrie d'actes commemoratius que començaran el dissabte 18 de juny amb la inauguració d'una exposició de fotos històriques. Un solemne acte institucional el dilluns 20 de juny a les 5 de la tarda a l'església; una festa major especial el cap de setmana del 23 i 24 de juliol; i conferències, concursos de fotografia i concerts durant el mes d'agost, per tancar les celebracions amb una Trobada de santjaumesos el diumenge 4 de setembre. Hi esteu tots convidats!

VLADIMIR DE SEMIR

Membre del Consell Obert de Sant Jaume de Frontanyà

No accepti imitacions, gaudeixi de l'autèntic.

Entri a **RICOH** de la mà de **REMSA**

**fotocopiadores • registradores • servei tècnic
material d'oficina • copisteria • informàtica • tpv**

REMSA

El millor equip per a la seva empresa

Avda. Bases de manresa, 49 • 08240 Manresa
Tel. 93 874 37 05 - Fax. 93 873 68 39
e-mail: remsasl@remsa.com • www.remsasl.com

Distribuïdor oficial:

RICOH
Image Communication